

TIIVISTELMÄ

Arto Tiihonen (toim.): Vastavuoroisuutta, vertaisuutta ja osallisuutta ikäihmisille. Ikäihmisten vapaaehto- ja vertaistoiminnan tutkimus- ja kehittämishanke (Vavero) 2007-2011. Loppuraportti. Raportteja 1/2011. Helsinki: Ikäinstituutti.

Ikäihmisten vapaaehto- ja vertaistoiminnan tutkimus- ja kehittämishankkeen (Vavero 2007-2011) tavoitteena oli tuottaa tietoa ikäihmisten vapaaehtoistoiminnasta ja rakentaa vapaaehtoistoiminnan tietopankki Internetiin palvelemaan sekä järjestöjä että vapaaehtoistoiminnasta kiinnostuneita ikääntyviä ihmisiä. Raportissa esitetään yhteenveto hankkeen tuloksista ja tuotoksista sekä kuvaillaan, pohditaan ja arvioidaan hankkeen etenemistä.

Hankkeessa tehtiin etnografista, empiiristä ja käsitteellistä tutkimusta ikääntyneiden vapaaehtoistoiminnan kuvaamiseksi ja ymmärtämiseksi. Käytännöllisenä sovelluksena rakennettiin vapaaehtoistimijoita palveleva tietopankki www.vapaaehtoiseksiseniorina.fi. Hankkeessa tuotettua tietoa levitettiin ja juurrutettiin vilkkaan julkaisu- ja esitelmätoiminnan sekä asiantuntijatehtävien että laajalle levitettyjen ikäihmisten vapaaehtoistointaa koskevien suositusten avulla. Raportista löytyvät myös kunkin tutkimusosion tärkeimmät tulokset sekä lähdeviitteet alkuperäisjulkaisuihin.

Vavero-hankkeessa julkaistiin kaksi kirjaa Haarni I (2010) *Kolmas elämä. Aktiiviset eläkeikäiset kaupungissa* ja Karisto A, Kuhalampi A, Tiihonen A. (2010) *Rantautumisia – kaksitoista kertomusta Arabianrannasta*, joista toisessa tutkija havainnoi, haastatteli ja kuvasi erään tyyppillisen pääkaupunkialueella sijaitsevan lähiön ikäihmisten vapaaehtoistointaa. Toisessa tutkijat menivät senioritaloon pitämään kirjoittajapiiriä, jossa lopuksi tuotettiin asukkaiden pienoiselämäkertoja, joita tutkijat myös tulkitsivat

Järjestöihmisten ääni taas tallentui kolmeen kyselymetodilla suoritettuun tutkimukseen (Rajaniemi J. 2007 *Ikääntyneet järjestö- ja vapaaehtoistoinnassa*; Rajaniemi J. 2009 *Mielekkäästi vapaaehtoistoinnassa*; Rajaniemi J & Haarni I. 2010 *Järjestöt ja suuret ikäluokat*) joissa vastaajina oli sekä järjestöjen toimihenkilöitä että aktiivijäseniä.

Näyttäisi siltä, että oman hyvinvoinnin ja toimintakyvyn ylläpito nähdään nykyään erittäin tärkeänä osallistumisen syynä sekä ikäihmisten itsensä että järjestöjen näkökulmasta. Vapaaehtoistoiminnan perinteinen pyyteetön toisten auttamisen ja tukemisen perinne onkin saanut rinnalleen hyvin monenlaisia erilaisia merkityksiä, joten osallistumisen muotoja tulisi järjestöissäkin laajentaa. Järjestöissä on varauduttu jonkin verran väestön ikääntymisen tuomaan uuteen tilanteeseen, mutta parantamisen varaa on runsaasti myös järjestöjen omasta mielestä. Ikäinstituutin toteuttama Vavero-hanke täyttäneen paikkansa tukiessaan tutkimustensa, julkaisujensa, suositustensa ja tietopankkinsa avulla järjestöjen toiminnan kehittämistä ikäihmisiä ja heidän tarpeitaan paremmin huomioivaan suuntaan.

Avainsanat: ikäihmisten vapaaehtoistointa, ikäihmisten harrastukset, osallisuus, kolmas ikä, etnografia